

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר דב זופניק שליטי"א

מנחות לז: - בענין מצות ציצית

1. מנחות לז:, וז"ל, "רבינא הוה קא אזיל אבתריה דמר בר רב אשי בשבתא דריגלא איפסיק קרנא דחוטיה ולא אמר ליה ולא מידי כד מטא לביתה אמר ליה מהתם איפסיק א"ל אי אמרת לי מהתם שדיתיה והא אמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה תרגומה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו דלא תסור ואיכא דאמרי מהתם א"ל וא"ל מאי דעתך למישדייה והאמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה והא תרגומה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו דלא תסור הכא נמי כרמלית דרבנן היא."

2. מרדכי בהלכות ציצית תתקמ"ד, וז"ל, "גרסינן שלהי הקומץ התם כרמלית דרבנן הוא, אומר ה"ר שלמה מדרוש שאם נפסק לאיש חוט של טלית בשבת שאסור ללבושו עד שיתקן אותו שאם לובשו עובר בעשה דיש לו ד' כנפות, והשיב ר"י דליתיה כדמוכח בשמעתין דאע"ג דאיפסיק בכרמלית דרבנן (*לא הוי) שרי משום כבוד הבריות דלא דחינן אלא לאו דלא תסור, לכן נראה לר"י דמ"ע דציצית אינו אלא להטיל בו ציצית כשילבשו ולא אמר הכתוב בלשון לא תלבש בגד שיש לו ד' כנפים בלא ציצית דאז ודאי היה הדין עמו אלא מ"ע גרידא להטיל בו ציצית ומכל מקום אין הטלית אסור ללבוש וגם אין עובר כיון שאין עתה יכול להטיל בו שהוא שבת ובחול, ודאי עובר כל שעה שלובשו בעשה דהטל בו ציצית."

3. קדושת יום טוב סימן ל"ד (מופיע באתר)

4. שאגת אריה סימן ל"ב, וז"ל, "ותדע לך דהא דמצות ציצית אם לבש טלית בלי ציצית אין בלבישה שום איסור אלא שחיסר מצוה של ציצית בשב ואל תעשה, ונפקא מינה בזה אם אין לו ציצית, דאי אמרת דהלבישה מחמת עצמה יש בה איסור בלא ציצית, כיון דאין לו, אסור ללבוש טלית בת חיובא. אבל אי אמרת דאין בלבישה שום איסור אלא שמחוייב להטיל ציצית, היכא דלא איפשר לית לן בה. והרי תנן (מנחות לח, א) התכלת אין מעכב את הלבן, ותניא התם אין לו תכלת מטיל לבן. והרי אנן נמי השתא שאין לנו תכלת מטילין אנו לבן לחוד, ואס"ד כל היכא שלובש בגד בר חיובא בלתי מצוותו דרמא רחמנא עליה, עביד איסורא במה שעומד ומלובש בו, אם כן היכא שאין לו תכלת האיך מטיל לבן ולובש לטלית זה, הא קעביד איסורא בלבישתו ועובר על מ"ע דתכלת, והא ליכא למימר דכיון דאין לו תכלת, ותכלת אין מעכב את הלבן דתרי מצוות נינהו, אתי מ"ע דלבן ודחי למ"ע דתכלת כמו שמצות עשה דתכלת דוחה לל"ת דכלאים. דהא ליתא דמאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה לדחות זו מפני זו. אלא וודאי ש"מ דאין שום איסורא בלבישת הבגד בלי ציצית אלא שחיסר מצוה, והיכא דאין לו לית לן בה, ולפיכך אין לו תכלת מטיל לבן ול"ל בה.

וכיון שתירצתי קושיית התוספות דיבמות, מעתה קם לן דבשעת עיטוף, מצות ציצית חלה עליו מדמברכינן להתעטף בציצית, ואם כן ראוי לברך על הטלית עובר לעשייתן בעוד שאוחז הטלית בידו ורוצה להתעטף בו, לא בשעת עיטוף דאין זה עובר לעשייתו כיון דכבר חלה עליו מצות ציצית.

ובהא שכתבתי דאין עשה דוחה עשה מה שיש לפלפל בזה בדברי הפוסקים אכתוב בסימן שאחר זה בס"ד. ומ"מ מהא שכתבתי למדנו דאין שום איסור בלבישה עצמה אם לובש הטלית בלתי ציצית, אלא שחיסר מצות ציצית לבד, וכן כתב המרדכי בהל'

ציצית (סי' תתקמ"ד) בשם ר"י שכתב אטו אסור ליכנס לבית שאין בו מזוזה ומעקה כו'."

ושם סימן ל"ג, וז"ל, "מכל מקום סבירא לי' ז"ל דעשה דקום ועשה דוחה לעשה חבירתה של שב ואל תעשה, והרי בגמרא אמרינן מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה, ומשני סד"א דעשה דמצורע אלים טפי משאר עשה קמ"ל תשלח דאפילו לדבר מצוה לא, דמשמע הא שאר עשה דלא אלים אינו דוחה לעשה חבירתה. והא ליכא למימר דעשה דשילוח הקן הוי נמי כמו עשה דקום ועשה כיון דאפילו אם נטלה מחוייב לשלחה, אי"כ למה לי' להרמב"ם לפרש דחייב לשלח אם לקחה לטהרת מצורע, משום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, תיפוק ליה אפילו לא היה שילוח הקן אלא מ"ע לחוד, אין עשה דטהרת מצורע דוחה אותה, כיון דהוי קום ועשה כמותה, ומאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה, אלא ודאי בתר עיקר מצותה אזלינן שהוא בשב ואל תעשה שלא ליקח אם על הבנים."

5. ר' אלחנן וסרמן בקונטרס דברי סופרים סימן ג', וז"ל, "כתבו בתוס' פ' האשה רבה דף צ' ד"ה כולהו נמי שב ואל תעשה נינהו וא"ת סדין בציצית היכי הוי שוא"ת דכי מכסי בטלית דבת חיובא ואין בה ציצית הרי עובר בידים עכ"ל, ובשאגת אריה סימן ל"ב הקשה על קושייתם דסדין בציצית חשיב שוא"ת משום דאין הלבישה אסורה מצד עצמה אלא מחמת חסרון מעשה של מצות ציצית דרמי רחמנא עליה ולא דמי לאיסור כלאים דהלבישה מצד עצמה אסורה הילכך אין הלוש בגד בת חיובא בלא ציצית חשיב כעושה מעשה בידים שאין עושה איסור בלבישה זו אלא שחיסר מצוה בשוא"ת עכ"ל, וע"ש שהביא מדברי ר"י שבמרדכי דהיכא דהוא אנוס בעשיית הציצית מותר לו ללבוש הבגד בלא ציצית מטעמא דלעיל וכו'.

יש לחקור וכו', [כשדחו רבנן מצוה מן התורה בשוא"ת] אם על ידי עקירתם נעקר דין התורה לגמרי כגון כשפטרו סדין מציצית נעקרה מצות ציצית מסדין ונעשית טלית פטורה מן התורה או דבאמת דין התורה במקומו עומד והסדין חייב בציצית מן התורה גם לאחר עקירתם אלא שהתורה נתנה להם רשות לצוות לנו שלא לקיים המצות במקום שיש להם טעם ע"ז וכו', ונראה לפי מ"ש למעלה דכשחכמים עוקרין דבר מן התורה בשב ואל תעשה לא נעקרה מצות התורה ממקומה אלא דנגד מצות התורה איכא מצוה ג"כ לשמוע לדברי חכמים כגון שחכמים אסרו להטיל ציצית בסדין אף דמה"ת חייבת בציצית גם עכשיו מ"מ שוא"ת עדיף וממילא אסור להטיל ציצית."

6. קהילות יעקב מנחות סימן כ"ג (מופיע באתר)